

תקשורת וחברה ג'

שתי יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים:

פרק ראשון – רב-תרבותיות וייצוגים	60	נקודות
פרק שני – שאלות על-פי מבניות	40	נקודות
סה"כ	100	נקודות

עליך להשיב על שלוש שאלות בסך-הכול.

ג. חומר עזר מותר לשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין הקלות ללקויי למידה.

בשאלון זה 8 עמודים.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר,
אך מכוונות הן לנבחנות והן לנבחנים.

בהצלחה!

◀ המשך מעבר לדף

השאלות

פרק ראשון: רב-תרבותיות וייצוגים (60 נקודות)

ענה על שאלה 1 – שאלת חובה (60 נקודות).

שאלה 1

חלק א' (30 נקודות)

קרא את קטע העיתונות (אנסיין) שלפניך, וענה על שתי השאלות שלאחריו המופיעות בעמוד זה.

עובדי "מעריב" שורפים צמיגים וחוסמים את התנועה

הפגנה סוערת בבית "מעריב" בת"א: מאות עובדים החלו להפגין היום בצהריים נגד הנהלת העיתון בעקבות הכוונה לפטר עובדים רבים. "אין פיצויים – אין פיטורים", צעקו העובדים על רקע טענותיהם כי הנהלה לא הפרישה מספיק כסף לפיצויי פיטורין במרוצת השנים. כתריסר ניידות משטרה נמצאות באזור על-מנת לשמור על הסדר. עובדי העיתון שורפים צמיגים, חוסמים את התנועה ברחוב מנחם בגין וצועדים לכיוון קריית הממשלה. "איפה הפנסיה? איבדתם את הבושה!", צעקו העובדים. במקום נרשמים שיבושי תנועה, ונהגים צופרים לעבר המפגינים. מעבר לעיתונאי "מעריב" הגיעו גם עיתונאים מ"דיעות אחרונות" ומזכייניות ערוץ 2, "רשת" ו"קשת", כאות הזדהות. אם תושלם עסקת המכירה של "מעריב" לשלמה בן צבי, רוב עובדי העיתון כנראה יפוטרו. בישיבת חירום בין ועד עיתונאי "מעריב" לבין יו"ר ההסתדרות, עופר עיני, שהתקיימה אמש, הוחלט כי העובדים ייצאו למאבק לשמירת זכויותיהם לקראת הליך המכירה. "אם זכויות העובדים לא יהיו מובטחות מבחינתם, לא תהיה עסקה", אמר אמש עיני. בפגישה הבהיר עיני כי הוא מבין שהמשמעות האמיתית של מכירת עיתון היא סגירת "מעריב" ופתיחת עיתון חדש תחת אותו השם. יחד עם זאת הוסיף עיני, כי בשלב זה "אין שום הבטחה לעובדים, ולא ברור אפילו אם את הפיצויים וההפרשה לקרנות הפנסיה יקבלו העובדים".

(מעובד על-פי רועי ברק, "גלובס", 11.09.2012).

1. (15 נק') הסבר שלושה שינויים שחלו באידאולוגיה המקצועית של העיתונאים בשנות האלפיים. בחר שני שינויים, והסבר כיצד הם באים לידי ביטוי בקטע שבפתיח.
2. (15 נק') ציין שלושה גורמים המניעים את התקשורת לסקר באופן אוהד פעילות מחאה. הצג שני גורמים הבאים לידי ביטוי בקטע שבפתיח.

חלק ב' (30 נקודות)

בחר שלושה מבין ארבעת הייצוגים של קבוצות חברתיות בתקשורת, וענה על השאלות על-פי ההנחיות.

ייצוגי נוער בתקשורת

(10 נק') 3. קרא את הקטע שלפניך וענה על השאלה שלאחריו.

שוב חשד ללינץ' בנער בירושלים: המשטרה חושדת כי שני צעירים תקפו אמש נער בן 15 בירושלים. הנער פונה במצב בינוני לבית-החולים הדסה עין כרם. נסיבות האירוע עדיין אינן ברורות לחלוטין. אמו של הנער סיפרה ל-ynet: "הבן שלי אמר לי שהוא הסתובב באזור תחנת הרכבת. הוא נסע באופניים עם עוד חבר, פתאום הגיעו שני נערים, אחד מהם תפס אותו ביד והפיל אותו מהאופניים. הוא החל להכות אותו בראש עם הידיים, אחר כך הוא אסף חפץ מהרצפה והמשיך להכות אותו", סיפרה האם את מה ששמעה מִבְּנָהּ.

כיצד מיוצג הנוער בתקשורת? תאר שלושה אופני ייצוג של הנוער, והדגם ייצוג אחד שבא לידי ביטוי בפתיח.

ייצוגי עוני בתקשורת

(10 נק') 4. קרא את הקטע שלפניך וענה על השאלה שלאחריו.

הילד הזה הוא עני: "אוסף פחיות לעזור לאמא"

הסיפורים שמאחורי הנתונים של דו"ח העוני: בן 10 נאלץ לסייע לאמו החולה לשרוד. "כל האווירה בבית הפכה לעצובה", הוא אומר מביתו שבו החלונות הרוסים והמרצפות שבורות. "ראיתי שאמא פתחה מכתבים מחברת החשמל והגז והבנתי שהיא לא יודעת איך לשלם אותם. אז התחלתי לאסוף פחיות למִחְזֹר בתקווה שזה קצת יעזור". כך נראים חייו של יאיר (שם בדוי), ילד בן עשר, אחד מ-900 אלף ילדים שלפי הדו"ח השנתי של "המועצה לשלום הילד" חיים מתחת לקו העוני בישראל בשנת 2012.

(מעובד על-פי בועז פיילר ואילנה קוריאלי, ynet "בארץ", 19.12.2012).

הסבר כיצד **אמצעי התקשורת בישראל מסקרים את העוני** וציין את הסיבות לכך. האם התיאור שבפתיח תואם את ייצוג העוני בתקשורת? נמק את תשובתך.

ייצוגי מפגינים בתקשורת

(10 נק') 5. לפניך תצלום שצולם בעת הפגנה.

איור לשאלה 5

נתח את התצלום על-פי שלושה מן הכלים לניתוח תמונה. הסבר שניים מאופני הסיקור התקשורתי של שביתות ומחאות, וכתוב כיצד הם באים לידי ביטוי בתצלום.

ייצוגי גברים בתקשורת

(10 נק') 6. יש הטוענים כי ייצוג הגבר בתקשורת השתנה במהלך השנים האחרונות. השווה את ייצוג הגבר כיום לייצוגו בעבר. הבא דוגמה לשינוי שחל בייצוג הגבר על-פי סרט קולנוע, פרסומת או תכנית טלוויזיה שראית.

פרק שני: שאלות על-פי מבניות (40 נקודות)

עליך לבחור שתי מבניות, ובכל מבנית עליך לענות על שאלה אחת בלבד.

המבנית: חופש הביטוי והעיתונות

ענה על אחת מבין השאלות 2-3 (לכל שאלה – 20 נקודות).

שאלה 2

בכתבה ששודרה במהדורת החדשות המרכזית בערוץ 2, במהלך מבצע "עמוד ענן" (18.11.2012), שודר מידע שמקורו בדובר צה"ל. מהכתבה עלה כי חיילי המילואים היו מוכנים למשימה ודבר לא חסר להם. בהמשך שודר סרטון נוסף שהפיק דובר צה"ל ובו נראה הרמטכ"ל משוחח עם חיילי המילואים ושומע מהם ש"כל הציוד מוכן". בהמשך המהדורה נאמר כי הגיעו דיווחים של חיילי מילואים על מחסור בציוד, במזון ובמקומות לינה. כתב השטח, תמיר סטיינמן, דיווח בקצרה כי לתושבים בדרום הגיעו פניות מחיילים על מחסור במזון וכן בקשת עזרה.

(10 נק') א. הסבר מהו **דגם האחריות החברתית**. הסבר את הסיקור של מבצע "עמוד ענן" במהדורות החדשות של ערוץ 2, על-פי הדגם הזה.

(10 נק') ב. הצג **שלוש** מן המטרות של מועצת העיתונות והסבר מהו **תקנון האתיקה העיתונאית**. הסבר אם עורכי החדשות והכתבים של ערוץ 2 פעלו על-פי כללי האתיקה העיתונאית בעת סיקור מבצע "עמוד ענן", כמתואר בפתח.

שאלה 3

רמי יצהר, העיתונאי והבעלים של אתר האינטרנט "עניין מרכזי", פרסם באוקטובר 2000 ידיעה שלפיה קיים חשד כי שלושת החיילים שנחטפו באותה שנה עסקו בסחר בסמים ובהברחתם בזמן שירותם הצבאי. הורי אחד החטופים הגישו תביעת דיבה נגד העיתונאי על הוצאת לשון הרע. השופטת קבעה כי יצהר פגע בשמם הטוב של חיילים שנחטפו על-ידי חיזבאללה ובבני משפחותיהם וישלם 250,000 ש"ח להורי החייל.

(10 נק') א. הסבר מהו **חוק איסור לשון הרע**. ופרט את **ארבעת** סעיפיו. ציין על איזה סעיף בחוק התבססו הורי החייל החטוף בתביעת הדיבה שהגישו. נמק את תשובתך.

(10 נק') ב. הסבר את תפקידה של **מועצת העיתונות** ואת העקרונות של **תקנון האתיקה העיתונאית**. ציין מהם **שני** הסעיפים בתקנון האתיקה שהופרו על-ידי האתר "עניין מרכזי". נמק את תשובתך.

המבנית: יהדות ותקשורת

ענה על שאלה אחת מבין השאלות 4–5 (לכל שאלה – 20 נקודות).

שאלה 4

הרב שלמה אבינר נשאל בשו"ת היומי של "מכון מאיר" אם נכון הדבר שמותר להשתמש רק במכשיר סלולרי במסלול כשר, ללא שירותי מסרונים (SMS) וללא אינטרנט, כפי שהורו רבני הציבור החרדי ("סלולר כשר"). בתשובתו אמר הרב אבינר כי אנשים נעזרים באינטרנט ובמסרונים ואין איסור על השימוש בשירותים אלו. "ודאי יותר טוב מכשיר כשר, זה חומרה אבל זה לא חובה. אבל אם אדם רואה בעצמו שבמכשיר הלא כשר הוא נכשל, אז אין שאלה – הוא חייב לאסור על עצמו כמו כל דבר".

(מעובד על-פי אורי פולק, "כיפה", 15.10.2012)

- 10 נק') א.** בציבור הדתי-לאומי קיימות שתי עמדות חלוקות בשאלה מהי הדרך הנכונה להתמודד עם איומי הטלויזיה והאינטרנט. תאר את שתי העמדות הללו, פרט את ההבדל בינן לבין הגישה של הציבור החרדי בקשר לסוגיה זו, ונמק איזו מבין העמדות שרווחות בציבור הדתי-לאומי באה לידי ביטוי בפתיח.
- 10 נק') ב.** תאר את ההבדל בין פְּלִי תקשורת שפועל על פני זמן לפְּלִי תקשורת שפועל על פני מרחב. הסבר מאיזה מסוגי כלי התקשורת נרתעת החברה החרדית ומדוע, וציין כיצד הדבר בא לידי ביטוי בפתיח.

שאלה 5

במהלך שנת 2012 שודרה בערוץ 2 סדרת הדרמה "קטמנדו". סדרה זו הציגה את סיפורם של זוג חרדי, שליחי חב"ד, שנסעו לעיר הבירה של נפאל כדי לפתוח בית יהודי עבור המטיילים והישראלים שגרים שם. הסדרה מתארת את חייהם האישיים, את התמודדותם עם האתגרים שתנאי המקום מעמידים לפנייהם ואת מפגשיהם המרתקים עם התרמילאים הישראלים והדמויות הססגוניות שפוקדות את ביתם. הסדרה נוצרה על-ידי שני תסריטאים ובמאי חילונים, וזכתה להצלחה גדולה ולשבחים רבים הן מצד מבקרי הטלויזיה והן מצד הצופים.

- 10 נק') א.** תאר את "מודל המיעוט" של לארי גרוס. הסבר באיזו משלוש האפשרויות של הצגת קבוצת המיעוט, על-פי המודל, בחרו יוצרי הסדרה "קטמנדו". האם אופן ההצגה של החרדים בסדרה זו תואם את המודל? נמק את תשובתך.

- 10 נק') ב. תאר **שלוש דרכים** לייצוג החרדי בתקשורת הכללית על-פי המאמר "החרדי הווירטואלי". האם ייצוג החרדים בסדרה "קטמנדו" תואם את הייצוג האופייני שלהם בתקשורת הכללית? נמק את תשובתך.

המבנית: פוליטיקה בעידן הניו־מדיה

ענה על שאלה אחת מבין השאלות 6-7 (לכל שאלה – 20 נקודות).

שאלה 6

בכיר בליכוד מזהיר: ש"ס לא תהיה בקואליציה

בליכוד החרפו את הטון נגד ש"ס ו"האשימו" את אריה דרעי בניהול "קמפיין גזעני" נגד שר החוץ לשעבר, אביגדור ליברמן, ו"ישראל ביתנו". "ש"ס מנהלת כבר כמה שבועות קמפיין מכוער נגד ליברמן ופתאום דרעי נזכר להאשים דווקא את ליברמן בהשתלטות עוינת על הליכוד", אמר הבכיר בליכוד. דרעי עצמו התנצל הבוקר לאחר שטען אצל נסים משעל כי ליברמן מייצג "רוסים ולבנים". טרם ההתנצלות, אמר הבכיר בליכוד כי "כולם שכחו שרק לפני שבועיים ש"ס פרסמה קמפיין־חוצות עם תמונות של ליברמן חובש כיפה ועם הסיסמה: 'רק ש"ס תילחם בהתבוללות'." זה היה קמפיין גזעני שייחס לליברמן התבוללות רק בגלל מוצאו הרוסי, אף שכולם יודעים שאשתו ובתו מנהלות אורח חיים דתי". לדבריו, "לש"ס צריך להיות ברור: אם הקמפיין הגזעני הזה יימשך, אנחנו נעדיף קואליציה עם 'הבית היהודי' ו'יש עתיד', על פני ש"ס".

(מעובד על-פי יהונתן ליס ויאיר אטינגר, "הארץ", 28.12.2012)

- 10 נק') א. הסבר את המושג "**קמפיין שלילי**", וציין **שלושה** ממאפייניו. נתח את הפתיח על-פי המאפיינים שצינת.
- 10 נק') ב. הגדר מהו "**סאונד בייט**" וציין **ארבעה** עקרונות לניסוחו. צטט את ה"סאונד בייט" מן הפתיח והסבר אם הוא עונה על ההגדרה.

שאלה 7

...מהי הדרך הנכונה לאכול קרמבו? ... פתרון אפשרי לבעיה הגיע ממקום לא צפוי: ציפי לבני, יו"ר מפלגת "התנועה", השתתפה במפגש ברשת לקראת הבחירות. היא צולמה במטבח ביתה הפרטי לבושה בטרנינג. הגולשים הבחינו כי על השולחן שלידה מונח קרמבו וניל, ומיד נשאלה לבני באשר ל"סוגיה המטרידה". בין תשובותיה על נושאים פוליטיים, סיפקה לבני גם טיפ שימושי לחובבי הקרמבו – מכה קלה בחלקו העליון של החטיף, שמצמצמת אותו לגודל המאפשר נגיסה בקרם ובביסקוויט ביחד. כבר למחרת הציגו כל מהדורות החדשות את האייטם הזה.

10 (נק') א. הסבר את המושג **אינפוטיינמנט**. הסבר, על-פי אחת התאוריות הניאו-מרקסיסטיות, כיצד התקשורת מעודדת אינפוטיינמנט. התייחס בתשובתך לפתיח.

10 (נק') ב. תאר כיצד שינו הטלוויזיה והניו-מדיה את הפוליטיקה ואת הפוליטיקאים. הסבר כיצד השינויים הללו באים לידי ביטוי בפתיח.

המבנית: מהסיפור למיזנסצנה

ענה על אחת מבין השאלות 8–9 (לכל שאלה – 20 נקודות).

שאלה 8

14 (נק') א. בחר אחד מן הז'אנרים הקולנועיים שלמדת ואפיין אותו באמצעות דוגמאות מסרט או מסרטים שבהם צפית במסגרת לימודיך. התייחס לגיבורים, לעלילה ולמרכיבי השפה הקולנועית.

6 (נק') ב. הסבר את המושג **נקודת מבט**, והבא **שלוש** דוגמאות להמחשתו מסרטים שבהם צפית במסגרת לימודיך.

שאלה 9

6 (נק') א. הסבר את מרכיבי **המיזנסצנה** הקולנועית באמצעות **שתי** סצנות מאחד הסרטים שבהם צפית במסגרת לימודיך.

14 (נק') ב. הסבר בפירוט מהו הדומה ומהו השונה בין **נרטיב** ל**סיפור**. בהסברך היעזר בדוגמאות מסרטים שבהם צפית במסגרת לימודיך.

בהצלחה!